Перелік скорочень та умовних позначень

x^1 – форма Subjunctive I
x^2 – форма Suppositional
S – підмет, виражений субстантивом
$S^'$ – підмет первинної структури предикації
$P^'$ – присудок первинної структури предикації
$S^{''}$ – підмет вторинної структури предикації
$P^{''}$ – присудок вторинної структури предикації
z_o – прямий додаток (objective complement)
z_{pr} – предикативний додаток (verbal complement)
N – іменник
v_{link} – дієслово-зв'язка
$v_{not.}$ – смислове дієслово
v_{ing} – дієприкметник теперішнього часу
D – прислівник або прислівниковий зворот (determiner)

1. Ilyish B. The Structure of Modern English. Л., 1971. 2. Gordon E.M., Krylova I.P. A Grammar of Present-Day English. Sec. Ed. Moscow, 1980. В.Л. Каушанская, Р.Л. Ковнер, О.Н. Кожевникова и др. A Grammar of the English Language. Л., 1973. 3. Грамматическое содержание и употребление сослагательного наклонения I в современном английском языке/ Метод. указания. Одесса, 1985. 4. Бархударов Л.С. Очерки по морфологии современного английского языка. М., 1975. 5. Зернов Б.Е., Варшавская А.И., Чахоян Л.П. и др. Спорные вопросы английской грамматики. Л., 1988. 6. Rayevska N.M. Modern English Grammar. K., 1976.

Т.І. Нестерова
Національний університет "Львівська політехніка"

ПРИКМЕТНИКИ ЯК ПРЕДИКАТИ ОЦІНКИ З ІНФІНІТИВНИМ АКТАНТОМ

© Нестерова Т.І., 2001

Досліджено семантичну синтаксичну структуру речення на логіко-семантичному і синтаксичному рівні на матеріалі німецької художньої літератури. Проаналізовано речення з інфінітивними групами після прикметників, які автор об'єднує у тематичну групу оціночно-кваліфікативних, подаючи їх детальну лексико-семантичну класифікацію, а також досліджується співвідношення семантичної та синтаксичної структури таких речень.

Im Artikel werden Adjektive der qualitativen Einschätzung mit der Infinitivergänzung untersucht. Sie werden in lexikalisch-semantische Gruppen weiter klassifiziert. Die Sätze mit diesen Adjektiven werden auf der syntaktischen und logisch-semantischen Strukturebene analysiert. Es wird festgestellt und an konkreten Beispielen gezeigt, daß zwischen diesen beiden Ebenen keine eindeutige Entsprechung besteht.

У цій статті ми проаналізуємо речення з інфінітивними групами після прикметників, які ми об'єднали в групу оціночно-кваліфікативних предикатів.

Lviv Polytechnic National University Institutional Repository http://ena.lp.edu.ua

Ми розглянемо тут речення з такою синтаксичною структурою:

S ---------- /k/ /Kop – Präd /
/IG/ /sein/ /Adj/

Es war unziemlich, solche Neugier zu bezeigen /L.Feuchtwanger/
Fein war das, diese Bestätigung noch zu haben /L.Feuchtwanger/

У таких висловлюваннях присудок складається з двох частин: дієслова-зв”язки sein і предикатива, яким може бути прикметник. Інфінітивна група виконує функцію підмета і вводиться корелятом es або das, який при зміні порядку слів може бути опущений:

Tabak zu priemen ist giftig und unhygienisch /E.E.Kisch/

Прикметники, які можуть мати функції предикатів на семантичному рівні, неоднорідні за своїм лексичним значенням. Їх спільною рисою є те, що вони характеризують предмет або ситуацію відносно до виконання дії через особу, яка оцінює цю дію або з її точки зору, незважаючи на те, що ця особа часто взагалі не називається у висловлюванні. Ситуація, що описується реченнями з такими прикметниками, передбачає саму дію, особу, яка оцінює цю дію, і оцінку дії як результат процесу мислення даної особи. Дія виражається інфінітивною групою, її оцінка – прикметником. Цей спільний компонент значення прикметників дає підставу для об”єднання їх в одну тематичну групу – оціночно-кваліфікативних прикметників, яку залежно від додаткових відтінків значення можна розділити на такі тематичні ряди:

1) прикметники, що означають оцінку дії в найбільш узагальненому вигляді (позитивно або негативно): gut, schön, fein, nett, hübsch, lieblich, reizvoll, herrlich, wunderbar, großartig, übel, schlecht, nicht geheuer;

2) прикметники, що означають оцінку дії з точки зору її доцільності: zuträglich, ratsam, geraten, praktisch, günstig, nützlich, zweckmäßig, vorteilhaft, untunlich, nutzlos, zwecklos, aussichtslos, sinnlos, gefährlich;

3) прикметники, що означають оцінку дії з точки зору загальноприйнятих морально-етичних та юридичних норм: üblich, angebracht, angezeigt, unziemlich, ungehörig, unschicklich, unhöflich, unfair, gemein, niederträchtig, unchristlich, opportun, ordentlich, respektabel, ehrenvoll, falsch, richtig, recht, rechtens, gerecht, angängig, /nicht/ verpönt, /nicht/ statthaft, /nicht/ strafbar;

4) прикметники, що означають оцінку дії з точки зору її розумності: vernünftig, gescheit, triftig, irrtümlich, unklug, unsinnig, aberwitzig, widersinnig, absurd, dumm, albern, töricht;

5) прикметники, що означають оцінку дії з точки зору трудності її виконання: leicht, /nicht/ einfach, schwer, schwierig, mühsam, anstrengend, hart;

6) прикметники, що означають оцінку якостей характеру виконання дії за цією дією: freunlich, liebenswürdig, witzig, vermessen, plump, kindisch, leichtfertig, geschmacklos, abgeschmackt, unnatürlich, mutig, kühn, tollkühn;

7) прикметники, що характеризують емоційний стан, викликаний дією, вираженою інфінітивною групою: genehm, /un/angenehm, lästig, tröstlich, /un/behaglich, süß, beseeligend, erfreulich, lustig, spaßhaft, amüsant, unterhaltlich, erregend, aufregend, schwindelnd, seltsam, sonderbar, merkwürdig, bedenklich, wunderlich, erstaunlich, verblüffend, schade;

Lviv Polytechnic National University Institutional Repository http://ena.lp.edu.ua

8) прикметники, які не утворюють єдиної лексико-семантичної групи: ungenau, überflüssig, umständlich, zweierlei, einzig, ander, gemäß, heikel, verfrüht, fällig, übermenschlich, gespenstisch.

Es ist zweckmäßig, für theoretische Begriffe Namen zu verwenden /K.Baldinger/

⇒ X meint, daß es für Y zweckmäßig ist, für theoretische Begriffe Namen zu verwenden.

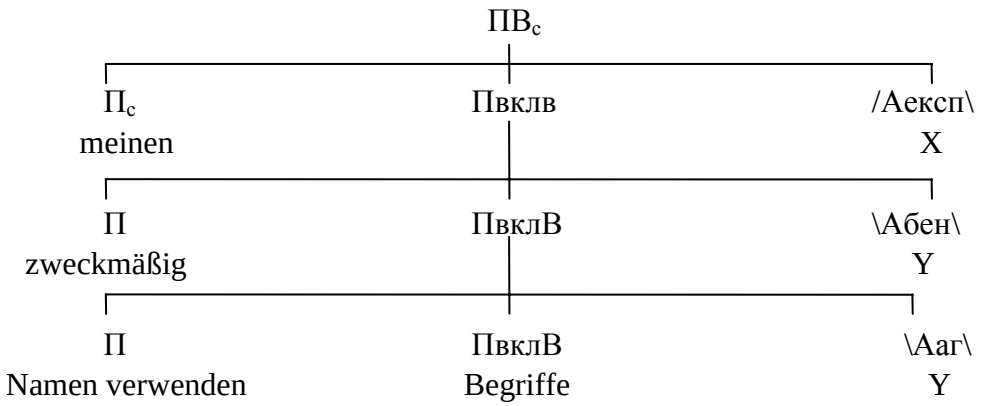

Ця семантична структура є триярусною. Перший ярус утворений предикатом суб'єктивного сприймання типу halten, який не виражений на поверхневому рівні. Його експерієнсив відповідає особі, яка дає оцінку дії. Предикатний вираз, утворений оціночно-кваліфікативним прикметником zweckmäßig, є введеним відносно предикату І-го ярусу. Його обов'язковим аргументом є введений предикатний вираз, що репрезентується інфінітивною групою і відповідає самій дії. Цей предикатний вираз складається з предиката, вираженого двома лексичними одиницями: дієсловом verwenden – вербалізатора та іменником Name, який є предикатним знаком; цей предикат може бути виражений одним дієсловом benennen.

Другим аргументом предиката zweckmäßig є бенефіціатив, який збігається з експерієнсивом предиката суб'єктивного сприймання. Цей аргумент часто не позначається на поверхневому рівні.

Наведена схема нагадує семантичну структуру речень з предикатами суб'єктивного сприймання типу "halten". Відмінність полягає у поверхневому втіленні цієї семантичної структури, в його повноті і комунікативному навантаженні. Якщо у реченнях з предикатами підгрупи "halten" позначення особи, з позиції якої дається оцінка дії, в інформативному відношенні не менше, а, можливо, й більш важлива, ніж оцінка цієї дії, то в реченнях з оціночно-кваліфікативними прикметниками першочергового значення набуває саме ця оцінка.Доказом того, що речення з предикатами типу "halten" і оціночно-кваліфікативними прикметниками мають подібну семантичну структуру, може бути такий приклад:

> Er /Franklin/ fand, es sei gut, auf dieser Erde zu sein, trotz des Kongresses, trotz der Einsichtslosigkeit und Undankbarkeit seiner Landsleute im besondern und der meertiefen Dummheit der Bewohner dieses Planeten im allgemeinen /L.Feuchtwanger/

Особа, з точки зору якої або відносно якої дається оцінка дії, вираженої інфінітивною групою, може мати при прикметнику не тільки функції бенефіціатива, але й функції експерієнсива, пацієнтива або дескриптива. Функцію експерієнсива цей аргумент виконує при прикметниках, що характеризують емоційний стан, який спричиняє дія, виражена

Lviv Polytechnic National University Institutional Repository http://ena.lp.edu.ua

інфінітивною групою /ряд7/, а також при прикметнику 8-го ряду üblich, що має модальний відтінок значення. Пацієнтива вимагають прикметники, що означають оцінку дії з точки зору трудності її виконання /ряд 5/, та прикметник 8-го ряду untragbar. Функцію дескриптива аргумент має при прикметниках 6-го ряду, оскільки вони виражають оцінку не тільки дії, але й її виконання. У цій же функції аргумент виступає також при таких прикметниках 1-го, 3-го та 4-го рядів: gut, schön, fein, nett, hübsch, lieblich, reizvoll, herrlich, wunderbar, großartig, übel, schlecht, unhöflich, unfair, gemein, niederträchtig, ordentlich, gerecht, vernünftig, dumm, unklug, albern, töricht.

У ролі бенефіціатива аргумент стоїть при всіх прикметниках 2-го ряду і таких прикметниках 1-го, 3-го і 8-го рядів: gut, übel, schlecht, respektabel,ehrenvoll, wichtig.

Цей аргумент може позначатися у реченні подвійним способом: як додаток у знахідному відмінку з прийменником für або як додаток у давальному відмінку з прийменником von.

> Es war hart für seine /Franklins/ Freunde, ihre schöne Stadt verlassen zu müssen /L.Feuchtwanger/
>
> Es war niederträchtig von ihm /Goya/, die Tote zu beschimpfen, die Wehrlose /L.Feuchtwanger/

Експерієнсив, пацієнтив та бенефіціатив, переважно, виражаються у формі додатка з прийменником für; дескриптив репрезентується додатком з прийменником von.

Декілька прикметників не допускають при собі аргумент у будь-якій функції на семантичному рівні, тобто є одномісними предикатами. Сюди належать: angebracht, angezeigt, unziemlich, ungehörig, unschicklich, unchristlich, opportun, falsch, richtig, recht, rechtens, angängig, /nicht/ statthaft, /nicht/ strafbar, /nicht/ verpönt, illegitim, triftig, irrtümlich, unsinnig, widersinnig, aberwitzig, absurd, zweierlei, einzig, ander, ungenau, überflüssig, umständlich, gemäß, heikel, verfrüht, fällig, übermenschlich, gespenstisch. Слід зауважити, що багато з них зафіксовані нами одноразово. Можливо, їх вживання з інфінітивною групою слід вважати оказіональним. З цими прикметниками додаток, як правило, не вживається. Це свідчить про взаємообумовленість семантичної та синтаксичної структур при переважаючій ролі семантичної структури, але слід зазначити, що семантична і синтаксична структура речень з прикметниками у функції предикатів оцінки і інфінітивною групою в актантній позиції не знаходяться в однозначній відповідності.

1.Богданов В.В. Семантико-синтаксическая организация предложения. Л., 1977. 2. Sommerfeldt K.E. H.Schreiber. Wörterbuch zur Valenz und Distribution deutscher Adjektive. Leipzig 1974. 3. Sommerfeldt K.E. Einführung in die Grammatik der deutschen Gegenwartssprache. Niemeyer 1992.

Lviv Polytechnic National University Institutional Repository http://ena.lp.edu.ua